

УДК 781:373.2.016

DOI <https://doi.org/10.32782/ART/2023-2-1>

ОРФ-ПІДХІД НА МУЗИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНИЙ ДОСВІД

Гумінська Оксана Олексіївна

кандидат педагогічних наук,
доцент Інституту мистецтв
Рівненського державного гуманітарного університету
ORCID ID: 0000-0001-9845-1958
e-mail: guminska@ukr.net

Денисюк Наталія Миколаївна

здобувач ОС «Магістр» I курсу спеціальності 014 «Середня освіта (музичне мистецтво)»
Інституту мистецтв
Рівненського державного гуманітарного університету
ORCID ID: 0000-0001-7657-1721
e-mail: nataliadenisjuk.z@gmail.com

У змісті статті розглянуто суть музично-педагогічної концепції К. Орфа та розкрито її значення у творчому розвитку особистості. Висвітлено історичні факти, що сприяли формуванню прогресивних поглядів.

На основі наукових праць здійснено спробу розкрити значення Орф-підходу, в основі якої лежать принципи дитиноцентризму, взаємонавчання, взаємозв'язку практики та теорії, інтеграції мови, музики, руху, музичної імпровізації, імпровізаційності та творчої активності, збалансованості між процесом і результатом; використання Орф-інструментарію; адаптивності, універсальності.

Актуалізовано думку, що мовні, ритмічні вправи, ігри, музикування на елементарних музичних інструментах, імпровізація є природним шляхом розвитку творчих можливостей дітей дошкільного віку.

Описано історію створення та діяльність Орф Шулверк Асоціації України. Проаналізовано досвід упровадження Орф-підходу в освітній процес сучасних закладів освіти, зокрема й закладів дошкільної освіти. Наведені приклади досвіду музичних керівників закладів дошкільної освіти та зразки Орф-підходу в педагогічній діяльності автора статті. Підкреслюється думка, що навчання через дію, творчі форми спілкування з музикою, мовленнєва, рухова, дослідницька діяльність та інтеграція різних видів діяльності в єдиний процес сприяють усебічному гармонійному розвитку дітей дошкільного віку.

Пропонована стаття є науковим поглядом на предмет історико-методологічних засад музичного навчання та виховання особистості на основі Орф-підходу, які спонукають до осмислення проблем дошкільної музичної педагогіки.

Ключові слова: Орф-підхід, сучасний досвід дошкільного виховання, музичне заняття в закладі дошкільної освіти.

ORFF APPROACH AT MUSIC LESSONS IN KINDERGARTEN: MODERN EXPERIENCE

Oksana Huminska, Natalia Denisyuk

Rivne State University of the Humanities

The content of the article examines the essence of K. Orff's musical and pedagogical concept and reveals its importance in the creative development of the individual. Historical facts that contributed to the formation of progressive views are highlighted.

On the basis of scientific works, an attempt was made to reveal the meaning of the Orff approach, which is based on the principles of child-centrism, mutual learning, the relationship of practice and theory, the integration of language, music, movement, musical improvisation, improvisation and creative activity, and the balance between process and result; use of Orff tools; adaptability, versatility. The opinion that language, rhythmic exercises, games, playing music on elementary musical instruments, improvisation is a natural way of developing the creative abilities of the children of preschool age has been updated.

The history of the creation and activity of the Orff Schulwerk Association of Ukraine is described. The experience of implementing the Orff approach in the educational process of modern educational institu-

tions, including preschool education institutions, is analyzed. Examples of the experience of music directors of preschool education institutions and samples of the Orff approach in the pedagogical activity of the author of the article are given. The opinion is emphasized that learning through action, creative forms of communication with music, speech, movement, research activities and integration of various types of activities into a single process contribute to the comprehensive harmonious development of preschool children.

The proposed article is a certain scientific view on the subject of the historical-methodological foundations of musical education and personality education based on the Orff approach, which prompts the understanding of the problems of preschool music pedagogy.

Key words: Orff approach, modern experience of preschool education, music lesson in preschool education.

Постановка проблеми. Нині, коли суспільство починає усвідомлювати важливість гуманітарної сфери, вітчизняна освіта перебуває в переломному моменті, змінюється її парадигма: поряд із пріоритетом знань проголошуються особистісний підхід до учнів, емоційне та творче ставлення до світу. Особлива увага приділяється формуванню творчої особистості.

Дошкільний вік є фундаментом, на якому закладається базова культура людини, її творчий потенціал. У цей період мозок і весь організм людини найбільш сприйнятливий до нового. Виховання музичним мистецтвом дітей дошкільного віку стимулює ранній творчий розвиток, що гармонізує молоду особистість, сприяє розвитку психічних функцій і особистісних якостей.

Серед різних методик виховання дітей музичним мистецтвом вирізняється система видатного німецького композитора та педагога Карла Орфа. Її ефективність перевірена багаторічним досвідом музикантів-педагогів у багатьох країнах світу. Її особливістю є творчий характер процесу розвитку музикальності, розвитку навичок музичної та творчої діяльності, опанування музичних знань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Музично-педагогічна спадщина та творчість Карла Орфа стали предметом дослідження науковців і практиків Л. Баренбойма, Л. Виноградова, К. Завалко, Є. Куришева, Л. Куришевої, О. Леонтєвої, О. Трофимчука, Т. Тютюнникової та інших.

В Україні Орф-підхід в останні десятиліття набуває все більшої популярності в системі вищої, середньої та дошкільної освіти.

Мета статті – систематизувати сучасний досвід застосування Орф-підходу на музичних заняттях у ЗДО.

Виклад основного матеріалу дослідження. Узагальнене поняття «Орф-підхід», на думку В. Колодяжної та Т. Черноус, підкреслює важливість засобів, які забезпечують будь-якій людині комфортний і природний шлях до світу творчості та музикування (Колодяжна, Черноус, 2022, с. 20). Засновниками Орф-підходу є Карл Орф і Гунільд Кеетман. Виник він, як відзначає дослідниця життя та творчості К. Орфа О. Леонтєва, з потреби закласти міцний фундамент музикальності дитини, розвинути музичний слух

і ритмічне відчуття, допомогти дітям емоційно переживати та розуміти музику, вільно в ній орієнтуватися та творити, тому в його основі лежить творчий метод – імпровізація, вільне музикування дітей у поєднанні з елементами пластики, хореографії, театру (Леонтєва, 1984).

Початок Орф-підходу пов'язаний з педагогічними випробуваннями К. Орфа в середині 20-х рр. ХХ ст. У 1924 р. в Мюнхені Карл Орф разом із Доротеєю Гюнтер заснував Гюнтершуле – школу музики і танцю. Особливість Günterschule полягала в тому, що одним із його засновників і керівників був музикант. Отже, із самого початку особливий акцент був зроблений на музичних проблемах, які дали можливість експериментувати та створити нову систему ритмічного виховання, реалізувати ідеї взаємопроникнення, доповнення рухового та музичного виховання спрямованістю на розвиток креативності дітей, виховання в них основ музикування. У 1950–1954 рр. Карл Орф разом із Гунільд Кеетман видав п'ятитомне зібрання «Orff-Schulwerk. Musik für Kinder» («Орф-Шульверк. Музика для дітей»), що стало основою музично-педагогічної системи К. Орфа, яка отримала світове визнання та поширення (Баренбойм, 1978).

Т. Тютюнникова називає «Шульверк» особливим видом розвивальної гри. Німецьке слово «Werk» (робота) означає вміло виконану роботу – як її процес, так і результат. «Schule» – це школа, яка вчить не тільки грати, а й робити конкретну справу. Дія, діяльність стає мотивом, який спонукає до думки. Уміння робити – це гарантія та впевненість у тому, що «річ» вивчена та засвоєна. «Навчання в дії» – так Т. Тютюнникова підкреслює головну ідею «Орф-Шульверка» (Тютюнникова, 2003).

Дослідник музично-педагогічної системи К. Орфа Л. Баренбойм відзначає важливість виховання комунікативних якостей у процесі музичного виховання. Музика здатна прокласти шлях для особистих, душевних, сердечних контактів, формуючи в дитині «відкриту душу», фантазію, уяву, творчість, людяність (Баренбойм, 1978).

В. Хартман і Б. Хазельбах (2019), послідовники видатного німецького музиканта-педагога, узагальнили гуманістичну філософську ідею музичної педагогіки К. Орфа та виділили вісім принципів Орф-підходу. Це принципи: дитиноцентризму; взаємонавчання (підкреслення важли-

вості соціальної взаємодії); передування практики теорії; інтеграції музики, руху та слова, що є природним способом творчого прояву особистості; музичної імпровізації як творчого прояву особистості, на основі цього створення унікального для особистості продукту; імпровізаційності та творчої активності, що підкреслює цінність продуктивного процесу; збалансованості між процесом і результатом; використання Орф-інструментарію – легкого у використанні для виконання й імпровізації; універсальності, адаптивності, що зумовлює зміни змісту музичного навчання відповідно до культури та традицій будь-якої національної спільноти, можливості оновлення від покоління до покоління (Hartmann, Haselbach, 2019).

У 90-х рр. XX ст. Орф-підхід був адаптований в Україні. О. Трофимчук (1993) створив «Школу колективного музикування» – посібник для музичних занять за системою К. Орфа з партитурами для дитячого оркестру народних інструментів і методичний посібник «На шляху до музикування (за системою Карла Орфа)» з методичними розробками Орф-уроків для учнів першого класу закладів мистецької чи середньої освіти. Матеріал посібників – український народний дитячий фольклор (лічилки, забавки, примовки, казки) та народні пісні. Нотатки конспектів О. Трофимчука, як і моделі-партитури К. Орфа, зафіксовані в «Шульверку», запрошують до «перемодельовання»: вони розігруються, переживаються дитиною, перевтілюють її, а потім знову через інструмент стають ритмом, мелодією, остинато, басовим тоном. Дитина таким чином знаходить свій власний спосіб висловитися. А вчитель допомагає їй освоїти п'єсу, як знайдену та відкрити нею самою, а не складену кимось (Трофимчук, 1993, с. 3–4).

Є. Куришев і Л. Куришева (1994) присвятили проблемі підвищення ефективності музично-естетичного виховання дітей на основі використання педагогічної концепції К. Орфа посібник у двох частинах: методичній і нотно-практичній. Автори розкривають сучасність системи музично-естетичного виховання К. Орфа, її основні методичні положення та зміст музичної діяльності учнів, а саме: розучування забавлянок, лічилок, дражнилок, примовок; ритмічну декламацію зі словесним та інструментальним супроводом; розвиток вокально-інтонаційних навичок; формування теоретичних знань і навичок нотного письма; творчі завдання для учнів; імпровізовані вправи; диригування; гру на ударних інструментах; засвоєння дитячого пісенного репертуару; елементарні імпровізації; музично-рухові вправи; рухові й танцювальні ігри. Нотне видання є першою спробою створення «Українського Шульверку», тобто створення підручника для музикування на українському мовно-пісенному матеріалі (Куришев, Куришева, 1994).

К. Завалко в наукових дослідженнях «Методологія формування готовності вчителя музики до інноваційної діяльності», «Педагогічна інноватика в теорії та практиці музичної освіти», «Основи інноваційної діяльності вчителя музики» приділяє велику увагу педагогічним ідеям і методам К. Орфа. Метою музично-педагогічної системи К. Орфа, як зазначає К. Завалко, є виховання особистості дитини та закладення міцного фундаменту її справжньої музикальності, початком введення її у світ «елементарної музики» та спонукання до творчого пізнання (Завалко, 2010, с. 180).

К. Завалко обґрунтовує відповідність принципів Орф-підходу принципам мозок-орієнтованого навчання, нейропедагогіки, зокрема: особливості зв'язку між інформацією й емоціями, послідовності етапів навчання, специфіку мотивації, формування навичок тощо. «Для того, щоб щось вивчити і запам'ятати, необхідно використовувати сенсорне введення інформації, повинен бути особистий емоційний зв'язок із цією інформацією. Процес навчання проходить послідовні етапи навчання: спочатку дитина повинна отримати чуттєвий досвід, потім обміркувати його, а потім встановити зв'язки. Мозок також потребує зворотного зв'язку, щоб вчитися на досвіді. Існує тісний зв'язок між емоціями, думками та результатами навчання. Тому заняття музикою мають бути продуктивними, змістовними та захоплюючими, вселяти оптимізм» (Завалко, 2022).

Популяризує Орф-підхід в Україні нині музичний терапевт, Орф-педагог, засновниця та керівник дитячої Орф-студії музичного розвитку «А-Соль» (м. Чернігів), засновниця Орф Шульверк Асоціації України, Орф-педагог Світлана Фір. На сайті асоціації зазначається, що організація створювалась ініціативними, креативними педагогами-ентузіастами, спеціалістами в галузі Орф-педагогіки – Світланою Фір, Катериною Завалко, Тетяною Черноус, які на початку своєї роботи стажувались в Орф-інституті в Зальцбурзі. Оксана Верес, Наталія Миронова та Крістіна Шестақ, які також пройшли навчання в Інституті Карла Орфа, нині відтворюють здобуті знання на практиці, реалізують Орф-підхід. У 2018 р. була створена Орф Шульверк Асоціація України, про що було заявлено на Першій міжнародній конференції «Орф-педагогіка: сучасні виміри впровадження». С. Фір є авторкою багатьох публікацій з питань Орф-педагогіки. У співавторстві з К. Завалко видала книгу «Основи Орф-педагогіки» (Завалко, Фір, 2013).

С. Фір ділиться досвідом роботи з дітьми раннього віку: усебічним гармонійним розвитком особистості на основі музики та руху, інтеграції різних видів діяльності в єдиний процес. Вона описує приклади розвитку розумової активності дітей через дослідницьку діяльність: дослідження шумових

звуків з предметів, а потім – музичних інструментів, дослідження рухів і можливостей власного тіла за допомогою музики та зорового образу, розвиток швидкої реакції та самоконтролю, уважності, креативності через гру (Фір, 2016).

С. Фір вважає, що за допомогою засад Орф-підходу можна розвивати емоційний інтелект дитини. Для цього вона радить батькам і педагогам, щоб діти озвучували свої переживання, створювати ситуації, у яких діти переживали б різні емоції, як-от: ситуація вибору (діти самостійно вибирають інструмент для супроводу музичного вітання), ситуація сюрпризу (діти дістають інструмент з мішка, коробки, валізи), ситуація обміну (спочатку діти міняються однаковими інструментами, пізніше різними, витягнутими з мішка), ситуація улюбленої гри (грати до повної насолоди, не переривати), ситуація на швидкість реакції, саморегуляції (рухи чи музикування з раптовими паузами), ситуація гри з одним предметом усіма дітьми (уміння віддавати, передавати), спонтанний театр (передача мімікою, жестом, рухами, співом, танцем власного настрою, почуттів, або героїв казки) (Фір, 2017, с. 26).

С. Фір показує приклад створення Орф-моделі на основі української народної пісні «Печу, печу хлібчик» із творчими елементами її розучування: рухами, музикуванням Орф-оркестру, створення ігрової ситуації. У фінальних рекомендаціях С. Фір радить пропонувати дітям відтворити власні ідеї, які можуть у процесі стати головними, а також бути використані в концертному варіанті (Фір, 2019).

Значну увагу Орф-підходу приділяють музичні керівники закладів дошкільної освіти, які діляться досвідом і методичними матеріалами у фахових виданнях: «Творче музикування: використання саморобних інструментів у музичній діяльності дітей за принципами педагогіки Карла Орфа» В. Резванової, «Всесвіт музичних звуків: використання системи Карла Орфа на музичних заняттях» Н. Чулкова, «Упровадження концепції «елементарного музикування» К. Орфа в систему музичного виховання дошкільників» О. Шаповал (Резванова, 2008; Чулкова, 2008; Шаповал, 2010).

І. Шараєвська, Н. Степаненко, які впроваджують Орф-підхід у дошкільному навчальному закладі на Київщині, поєднують на музичних заняттях логоритміку, спів, рух і гру на музичних інструментах, мовленнєві та музично-рухові вправи: декламації віршів і прози з озвученням

жестами, голосовими звуковими ефектами (кряхтінням, шепотінням, цоканням язиком тощо), ритмічним акомпанементом шумових музичних інструментів. За аналогією з орфівськими мовленнєвими вправами І. Шараєвська, Н. Степаненко підбирають супровід до лічилок, дражнилок, закличок, забавок, казок (Шараєвська, Степаненко, 2011, с. 9–11).

О. Морозова пропонує тематичне музичне заняття з теми «Зимова фантазія». Заняття розпочинається загадкою про зиму, бесідою про любов до цієї пори року. Далі діти включаються у виконання рухливої забави «Зимові розваги», співаночки «Сніг кружляє» зі звучними жестами, виконання пісні про зиму в супроводі музичних інструментів, творче завдання «Зимовий етюд», звуконаслідувальні вправи, створення власних мелодій на запропонований текст (Морозова, 2016, с. 14).

У досвіді власної роботи на музичних заняттях із дітьми Рафалівського закладу дошкільної освіти «Сонечко» Вараського району Рівненської області вже багато років використовуються ідеї та методи Карла Орфа. Так, у середній групі було проведено інтегроване заняття з теми «Холодна книга зими». У змісті заняття було творче музикування шумовими інструментами із природних матеріалів, як-от: крохмаль у пакетах – «рипіння снігу», шарудіння пакетами – «зимова завірюха», стукання по металевих бляшанках – «падання бурульок». Водночас образно-танцювальна композиція «Падає сніг» спонукала дітей до пластичної імпровізації з уявними сніжинками.

Висновки. Отже, Орф-підхід – це альтернативна система музичного виховання, в основі якої лежить ідея творчого розвитку кожної особистості. Аналіз музично-педагогічних інновацій засвідчив, що сучасний досвід застосування Орф-підходу в Україні представлений науковими, методико-практичними доробками О. Трофимчука, Є. Куришева, Л. Куришевої, К. Завалко, С. Фір, Т. Черноус та інших, а його популяризацією нині в Україні опікується Орф Шувльверк Асоціація України. На музичних заняттях у ЗДО традиції К. Орфа продовжують І. Борисенко, О. Морозова, В. Резванова, Н. Степаненко, С. Фір, Н. Чулкова, О. Шаповал, О. Шараєвська й інші.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в розкритті методики розвитку метроритмічного чуття дошкільників засобами Орф-підходу на музичних заняттях у ЗДО.

Література:

- Орф-підхід та інклюзія (2022): методичний посібник. Укл. В. Колодяжна, Т. Черноус. Луцьк: Вежа-Друк. 100 с.
 Леонтєва, О. (1984). Карл Орф: монографія. М.: Музика, 334 с.
 Елементарне музичне виховання за системою Карла Орфа (1978). Сост. Л. Баренбойм. М.: Сов. композитор. 369 с.
 Тютюнникова, Т. (2003). Бачити музику та танцювати вірші... Творче музикування, імпровізація та закони буття. М.: Едиториал УРСС. 264 с.

- Hartmann, W., Haselbach B. (2019). The Principles of Orff Schulwerk. *The Orff Echo*, 52 (1), 8–1.
- Трофимчук, О. (1993). Школа колективного музикування. Рівне: РДІК. 146 с.
- Куришев, С., Куришева, Л. (1994). Теорія і практика музично-естетичного виховання за системою К. Орфа: навчальний посібник. Київ: ІСДО. Ч. I. 72 с.
- Завалко, К. (2010). Теоретичні аспекти впровадження методики елементарного музикування Карла Орфа в сучасну педагогічну практику. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*, 14: Теорія і методика мистецької освіти. 10. С. 178–184.
- Завалко, К. (2022). Нейропедагогіка: теорія та методика Орф-підходу в музичному навчанні. *Інноваційна педагогіка* (51). С. 80–85.
- Завалко, К., Фір, С. (2013). Основи Орф-педагогіки: навчально-методичний посібник. Черкаси: Черкас. ЦНП. 161 с.
- Фір, С. (2016). Розвиваємо гармонійну особистість із раннього віку. *Музичний керівник*. № 1. С. 14–19.
- Фір, С. (2017). Що таке емоційний інтелект і як його розвивати на музичних заняттях? *Музичний керівник*. № 10. С. 20–25.
- Фір, С. (2019). Орф-модель на пісню-гру «Печу, печу хлібчик». *Музичний керівник*. № 2. С. 17–22.
- Резванова, В. (2008). Творче музикування: використання саморобних інструментів у музичній діяльності дітей за принципами педагогіки Карла Орфа. *Палітра педагога*. № 3. С. 27–31.
- Чулкова, Н. (2008). Всесвіт музичних звуків : використання системи Карла Орфа на музичних заняттях. *Палітра педагога*. № 2. С. 18–24.
- Шаповал, О. (2010). Упровадження концепції «елементарного музикування» К. Орфа у систему музичного виховання дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу: спеціалізований журнал*. № 11. С. 57–66.
- Шараєвська, І., Степаненко, Н. (2011). Мовленнєві та музично-рухові вправи за системою Карла Орфа. *Музичний керівник*. № 3. С. 9–14.
- Морозова, О. (2016). «Зимова фантазія». Тематичне музичне заняття з використанням методики Карла Орфа. *Музичний керівник*. № 1. С. 14–17.

References:

- Orf-pidkhid ta inkluziia [Orff approach and inclusion] (2022): metod. posib. Ukl. V.V. Kolodiazhna, T.Yu. Chernous. Lutsk: Vezha-Druk. 100 s. [in Ukrainian].
- Leonteva, O.T. (1984). Karl Orf [Carl Orff]: monohrafiia. M.: Muzyka, 334 s.
- Elementarne muzychne vykhovannia za systemoiu Karla Orfa [Elementary musical education according to the Karl Orff system] (1978). Sost. L.A. Barenboim. M.: Sov. Kompozytor. 369 s.
- Tiutiunnykova, T.E. (2003). Bachyty muzyky ta tantsiuvaty virshi ... Tvorche muzykuvannia, improvizatsiia ta zakony buttia [To see music and dance verses ... Creative music, improvisation and laws of being]. M.: Edytoryal URSS. 264 s.
- Hartmann, W., Haselbach B. (2019). The Principles of Orff Schulwerk. *The Orff Echo*, 52 (1), 8–1.
- Trofymchuk, O.I. (1993). Shkola kolektyvnoho muzykuvannia [School of collective music making]. Rivne: RDIK. 146 s. [in Ukrainian].
- Kuryshchuk, Ye.V., Kuryshchuk, L.K. (1994). Teoriia i praktyka muzychno-estetychnoho vykhovannia za systemoiu K. Orfa [Theory and practice of musical and aesthetic education according to K. Orff's system]: navch. posibnyk. Kyiv: ISDO. Ch. I. 72 s. [in Ukrainian].
- Zavalko, K.B. (2010). Teoretychni aspekty vprovadzhennia metodyky elementarnoho muzykuvannia Karla Orfa v suchasnu pedahohichnu praktyku [Theoretical aspects of introducing the method of elementary music making by Karl Orff into modern pedagogical practice]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Dragomanova*, 14: Teoriia i metodyka mystetskoi osvity. 10. S. 178–184 [in Ukrainian].
- Zavalko, K.V. (2022). Neiropedahohika: teoriia ta metodyka Orf-pidkhotu v muzychnomu navchanni [Neuropedagogy: theory and methodology of the Orff approach in music education]. *Innovatsiina pedahohika* (51). S. 80–85 [in Ukrainian].
- Zavalko, K.V., Fir, S.V. (2013). Osnovy orf-pedahohiky [Basics of Orff pedagogy]: navch.-metod. posib. Cherkasy: Cherkas. TsNP. 161 s. [in Ukrainian].
- Fir, S. (2016). Rozvyvaiemo harmoniinu osobystist iz rannoho viku [We develop a harmonious personality from an early age]. *Muzychnyi kerivnyk*. № 1. S. 14–19 [in Ukrainian].
- Fir, S. (2017). Shcho take emotsiinyi intelekt i yak yoho rozvyvaty na muzychnykh zaniattiakh? [What is emotional intelligence and how to develop it in music lessons?]. *Muzychnyi kerivnyk*. № 10. S. 20–25 [in Ukrainian].
- Fir, S. (2019). Orf-model na pisniu-hru "Pechu, pechu khlibchik" [Orff model for the game-song "I'm baking, I'm baking bread"]. *Muzychnyi kerivnyk*. № 2. S. 17–22 [in Ukrainian].
- Rezvanova, V. (2008). Tvorche muzykuvannia: vykorystannia samorobnykh instrumentiv u muzychnii diialnosti ditei za pryntsyparamy pedahohiky Karla Orfa [Creative music-making: the use of self-made instruments in children's musical activities according to the principles of Karl Orff's pedagogy]. *Palitra pedahoha*. № 3. S. 27–31 [in Ukrainian].
- Chulkova, N. (2008). Vsesvit muzychnykh zvukiv: vykorystannia systemy Karla Orfa na muzychnykh zaniattiakh [The universe of musical sounds: applying Karl Orff's system to musical concepts]. *Palitra pedahoha*. № 2. S. 18–24 [in Ukrainian].
- Shapoval, O. (2010). Uprovadzhennia kontseptsii "elementarnoho muzykuvannia" K. Orfa u systemu muzychnoho vykhovannia doshkilnykiv [Implementation of K. Orff's concept of "elementary music making" in the system of musical education of preschoolers]. *Vykhovatel-metodyst doshkilnoho zakladu: spetsializ. zhurn.* № 11. S. 57–66 [in Ukrainian].
- Sharaievska, I., Stepanenko, N. (2011). Movlennievi ta muzychno-rukhovi vpravy za systemoiu Karla Orfa [Speech and musical-motor exercises according to the system of Karl Orff]. *Muzychnyi kerivnyk*. № 3. S. 9–14 [in Ukrainian].
- Morozova, O. (2016). "Zymova fantaziia". Tematychno muzychne zaniattia z vykorystanniam metodyky Karla Orfa ["Winter fantasy". Thematic music class using the Karl Orff method]. *Muzychnyi kerivnyk*. № 1. S. 14–17 [in Ukrainian].